

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ

Поступовий розвиток світового інтеграційного процесу, прогрес технологій, укріплення фінансових та інтелектуальних зв'язків та природне бажання людей пізнати нове та урізноманітнити своє життя призвели до неминучого колосального зростання обсягу та якості міжнародних стосунків не лише на державному, але й на професійному та особистістному рівні. Акти подібної комунікації відбуваються у сфері науки та освіти, підприємництва та професійної діяльності, у туристичній галузі тощо. Крім того, особисті дружні відносини між громадянами різних країн теж являють собою комунікативні акти та мають відповідати тим самим вимогам, що і зазначені вище, щоб носити позитивний та конструктивний характер [2]. Адже загально відомо, що основною запорукою успішних міжнародних взаємовідносин (не в політичному плані) є знання однією з сторін мови іншої сторони, тобто, інструменту спілкування. Але чи може «чисте» знання та навички правильного використання лексичних одиниць та граматичних конструкцій гарантувати успішність спілкування сторін? Чи можна при навчанні іноземній мові залишати поза увагою такий важливий аспект, як засвоєння традицій та культурних особливостей країни (а кажемо «країна» – розуміємо «люди») мови, що вивчається? Чи доречно навчати мові, не навчаючи міжкультурній комунікації?

Їдеться про формування міжкультурної компетенції як основи міжкультурної комунікації та необхідної складової для здійснення успішного спілкування між представниками різних країн – різних культур.

Можна навести наступне загальне визначення міжкультурної компетенції: «компонентами міжкультурної компетенції є знання, навички та відношення, що підкріплені цінностями людини внаслідок її належності до ряду соціальних груп, цінностей, котрі являють собою частину належності людини до певного суспільства» [1, с. 8].

Існує тісний зв'язок між вивченням іноземної мови та будуванням міжкультурної (соціально-культурної) компетенції, який забезпечує єдність комунікативного змісту та форми, визначає сферу, характер та тематику матеріалу, що пропонується для опрацювання при вивченні мови, та встановлює відповідні вимоги до отриманих навичок спілкування. Більш того, використання соціально-культурного підходу підвищує загальний культурно-освітній рівень людини, яка вивчає іншу мову, розширюючи її уяву про структуру світу та суспільства, про різних людей та сенс їх життя. Тобто, соціально-культурна компетенція означає володіння відповідною системою інформації в галузі звичаїв та традицій країни мови, що вивчається, та, як наслідок, сприйняття національно-культурного багатства, яке є результатом міжкультурного діалогу.

У той же час соціально-культурний підхід є шляхом усвідомлення і загальних людських цінностей, і особливостей менталітету та побуту різних народів, що сприяє осмисленню спільного та суто національного у різних культурах. Можна узагальнити, що розвиток міжкультурної комунікації – це розвиток людських відносин.

В умовах сьогодення, в умовах постійного зростання інтенсивності міжнародних контактів, коли ми є свідками щоденних швидких політичних, соціальних, економічних та культурних змін, змінюються та поглиблюються вимоги до викладання іноземної мови як засобу міжкультурної комунікації.

Сьогодні людина, що вивчає іноземну мову, реально сприймається як потенційний відвідувач зарубіжжя або користувач сучасних комп'ютерних технологій з метою спілкування, що має конкретні приватні, ділові, туристичні або професійні цілі. Очевидно, що така особа повинна бути здатною здійснювати комунікативні акти на відповідному свідомому рівні, якщо вона хоче бути правильно почутою та зрозумілою, та щоб спілкування досягло своєї мети.

Звичайно, і перш за все, успішна комунікація неможлива без володіння іноземною мовою, як саме лінгвістичним засобом, на відповідному рівні, але засвоєння екстралінгвістичних знань про соціально-культурні особливості країни мови, що вивчається, повинно розглядатися як невід'ємна складова навчання мові та запорука майбутнього ефективного застосування знань.

Іноземна мова як засіб міжкультурної комунікації покликана сприяти взаємному спілкуванню представників різних країн та комфортному перебуванню у зарубіжній країні. Але фактична здатність розуміти представника іншої культури не пов'язана виключно з умінням правильно застосовувати лексичні одиниці та будувати граматичні конструкції. Дуже важливою є здатність усвідомлювати культурні традиції іншого народу та, в тому числі, ситуативні мовні традиції.

Світ, що оточує носіїв мови, не лише відображається в ній. Він неминуче буде і саму мову, і її носіїв, і, як результат, призводить до виникнення певних мовних особливостей використання. Тому ніяк не можливо вивчати мову як засіб спілкування, не враховуючи знання про світ мови, що вивчається. Мова живе разом з її носіями. Вона, як живий організм, має минуле, теперішнє та майбутнє. Вона має свою культуру, історію та традиції, пов'язані з ними. Без цього мова є «мертвою», та її використання у якості засобу спілкування обмежене.

Саме вивчення світу носіїв мови, що вивчається, може сприяти розумінню особливостей мовних використань, усвідомленню додаткових змістовних навантажень, а також політичних, культурних, історичних асоціацій мовних одиниць. Істотно віжливим є приділяти особливу увагу реаліям, тому що знання саме реалій є запорукою коректного розуміння явищ, характерних для повсякденного життя людей.

Особливо цікавим, «природним» зв'язком мови з культурою та історією країни є фразеологія мови. Саме фразеологія предстає тим шаром, який має суто національний колорит, в якому збережена національна система цінностей народу, де відображені суспільна мораль та принципи, ставлення до себе, до інших народів, до світу в цілому. Фразеологізми найбільш наочно пов'язані з побутом, історією, культурою, географічним положенням та навіть національним темпераментом того чи іншого народу. Тому фразеологізми є просто скарбницею, що має бути використана при застосуванні соціально-культурного підходу з метою формування міжкультурної компетенції.

Такий підхід означає сприйняття іноземної мови не лише як засобу міжкультурної комунікації, а як шляху до пізнання іншої культури, шляху досягнення більш високого рівня власного розвитку та освіти.

Таким чином, вся сучасна методологія викладання іноземних мов має бути спрямована на підготовку людини, здатної, використовуючи іноземну мову, незалежно та успішно діяти у різноманітних комунікативних ситуаціях, що виникають у її професійному та приватному житті, та пов'язані з іноземною мовою.

Основною метою викладання іноземної мови є створення комунікативної компетенції, яка охоплює знання мови як засобу комунікації та розвиток навичок її застосування для побудови діалогу культур і цивілізацій у теперішньому світі. Рівень розвитку комунікативної компетенції визначається рівнем соціально-культурних та лінгвістичних знань та навичок, які можуть сприяти адаптації у новому оточуючому середовищі та соціалізації у новій спільноті. Саме завдяки наявності соціально-культурної компетенції, «нове середовище» та «нова спільнота» – «нові», але не «незнайомі».

Навчання іноземній мові повинно відбуватися у всіх корисних аспектах – побутовому, професійному, соціальному та інших. Таке всебічне навчання є спрямованим на придбання мовленнєвих навичок відповідного рівня, потрібно-го для успішної комунікації з представниками інших країн, і є основоположним для подальшого розвитку особистості та професіонала.

Ефективне вивчення іноземної мови передбачає систематичну та послідов-ну працю, результатом якої повинно стати придбання комунікативних знань. Цей процес повинен ґрунтуватися на значному обсязі відповідного учбового матеріалу, призначеного для формування соціально-культурної та лінгвістичної компетенції.

Соціально-культурна компетенція включає засвоєння соціально-культурних особливостей, цінностей та моральних норм країни мови, що вивчається, та, як результат, практичну здатність застосовувати ці знання у будь-якій сфері діяль-ності. Відбір відповідного учбового матеріалу є вельми істотним, через те що вивчення історії та культури іншої країни, розширення кругозору може та по-винно здійснюватися у процесі вивчення іноземної мови.

У сучасному світі існує тенденція розцінювати знання іноземної мови не тільки як акумуляцію певної кількості лінгвістичних знань, але й як значний рівень навичок, пов'язаних із застосуванням мови з метою усної та писемної комунікації, для сприйняття історії, культури та особливостей політико-соціальної сфери життя інших народів. Навчання іноземній мові – це навчання іншій культурі, це практика міжкультурної комунікації, тому що інша мова ві-дображає інший світ та іншу культуру, а кожне слово іншої мови – це результат іншого уявлення про світ.

Таким чином, можна сказати, що подолання «мовного бар'єру» ще не є га-рантією забезпечення успішності комунікації між представниками різних куль-тур. Мова йде про необхідність подолання також і «культурного бар'єру», що є не менш важливим.

Крім того, у процесі комунікації необхідно бути обізнаним та враховувати особливості національних характерів співрозмовників, специфіку національно-го складу та менталітету.

В полі комунікації можуть знаходитися числені напрямки. Комунікація може охоплювати різноманітні сфери знань, і серед них ті, що є предметом інших освіт-ніх дисциплін, тим самим формують міжпредметні зв'язки. Спеціалістам у різних га-лузях необхідно володіти іноземною професійною термінологією у відповідних сферах діяльності, через те що її коректне застосування може виявитися надзви-чайно корисним у ході професійно орієнтованої комунікації з іноземними партне-рами та сприяти успішній професійній діяльності. Тобто, формування терміноло-

гічної компетенції необхідно вважати істотно важливим не лише у процесі вивчення фахових дисциплін, а також в ході вивчення іноземної мови.

Посидання таких підходів та залучення міжпредметних зв'язків у комплексі повинно призвести до значних результатів, сформувати практичне розуміння мови та навчити ефективно використовувати отримані знання.

Сучасний процес глобальної інтеграції відкриває двері активним та ефективним діловим та приватним контактам, що потребує відповідного рівня знання іноземних мов. Саме через це знання іноземних мов є не лише показником освітнього та культурного рівня сучасної людини, але також сприяє успішній професійній діяльності. Володіння іноземною мовою та важливими соціально-культурними навичками – істотна складова процесу діяльності у багатьох сферах життя, адаптації у нових умовах і формування взаєморозуміння з представниками інших країн і культур. І навпаки, вузькість освітнього та культурного кругозору обмежує комунікативні можливості та отгорожує від вивчення світу в цілому.

В нових умовах стає очевидним той факт, що досягнення відповідного рівня навчання комунікації, продуктивному спілкуванню між представниками різних культур не може бути здійснено без урахування соціокультурного фактору.

Список літератури:

1. Byrum, Nichols, and Stevens. *Developing Intercultural Competence in Practice*. – Режим доступу : www.multilingual-matters.com
2. *Journal of Intercultural Communication*. – Режим доступу : www.immi.se/intercultural/
3. Palmeb G.B., Sharifian F.. *Applied Cultural Linguistics : Implication for Second Language Learning and Intercultural Communication*. – John Benjamins Publishing Co., 2007. – 170 p.